

Opinnäytetyö (YAMK)

Turun Ammattikorkeakoulu

Kulttuuriala, Soveltava taide

2018

Heli Mannisenmäki

TOIMINNALLINEN SEINÄMAALAU

Heli Mannisenmäki

TOIMINNALLINEN SEINÄMAALAUUS

Tässä artikkelissa kerron toiminnallinen seinämaalaus- tutkimus- ja kehittämishankkeestani. Hankkeen tavoitteena oli lähteä kehittämään vuosina 2015–2016 Fysikaalinen hoitolaitos Medicaan toteutettujen seinämaalausten pohjalta syntynyttä ajatusta toiminnallisesta seinämaalauksesta ja testata, miten toiminnallinen seinämaalaus voisi toimia palvelukoti Attendo Tallisaaressa.

Hankkeen tavoitteena oli tutkia omaa taiteellista työskentelyäni uudessa toimintaympäristössä ja käytin havainnointia aineistonkeruumenetelmänä. Palvelukodilla pääsin rikkomaan omia kuvataiteilijan työskentelytapani kuuluvia rutiineja, heittäytymään taideprosessin vietäväksi ja inspiroitumaan kohtaamisista. Pääsin testaamaan yhteisön osallistamisen mahdollisuuksia ja havainnoimaan, kuinka osallistaminen vaikutti edelleen työskentelyyni. Toiminnallinen seinämaalaus muotoutui valmiiksi teokseksi yhdessä Attendo Tallisaaren yhteisön jäsenten kanssa.

Toiminnallinen seinämaalaus on prosessina hyvä esimerkki siitä, kuinka yhdessä tekeminen antaa mahdollisuuksia monipuolisempaan kehittämistyöhön. Kehittämishankkeen aikana tekemäni havainnot osoittavat, että erilaisille toimintaan kannustaville teoksille on kysyntää ja tarvetta ja niiden avulla on mahdollista monipuolistaa arkea ja lisätä virikkeellistä toimintaa erilaisissa hoitolaitoksissa.

Attendo Tallisaaresta saamani palaute vahvistaa havaintojani siitä, että onnistuin toteuttamaan esteettisesti kauniin ja virkistävän teoksen ja tuomaan jo pelkällä omalla läsnäolollani ja työskentelylläni iloa ja toivottua vaihtelua. Toiminnallisuus seinämaalauksessa on valtava mahdollisuus ja sitä kehittämistyötä on tästä hyvä jatkaa.

ASIASANAT:

soveltava taide, kuvataide, seinämaalaus, osallisuus, yhteisö, palvelukoti, toiminnallisuus

MASTER'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Applying Arts

2018 | 28 + 2 appendices

Heli Mannisenmäki

FUNCTIONAL MURAL

In this article I write about my functional mural- research and development project. The goal of this project was to start developing the idea of 2015-2016 realized in the physiotherapy clinic Medica murals and test, how functional mural could work in the nursing home Attendo Tallisaari.

The aim of the project was to explore my own artistic work in a new environment, and I used observing as the data gathering method. In the nursing home I got to break my own visual artist's routine while working, let the art process take me, and be inspired by encounters. I got to test the possibilities of the community taking part in the artwork and observe how it affected my work. The functional mural shaped to a ready work of art together with the community members of Attendo Tallisaari.

Functional mural as a process is a good example how working together gives possibilities for a more versatile development work. The observations I made during the development project show us how there is need for different action inducing works of art and that using them is a possibility to make everyday life more diverse and add to stimulating activity in different institutions.

From Attendo Tallisaari I had feedback that corroborates my observations, that I managed to execute an aesthetically beautiful and refreshing artwork and bring joy and change, much needed, by my presence and my working. Functionality in murals is a tremendous possibility, and it is good to carry on the development work from where we are now.

KEYWORDS:

applying arts, visual art, mural, participation, community, nursing home, functionality

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 KEHITTÄMISHANKKEEN LÄHTÖKOHDAT	7
3 TOIMINTAYMPÄRISTÖ JA TYÖMENETELMÄT	12
4 TYÖSKENTELYPROSESSI	14
5 PALAUTTEET	22
6 LOPUKSI	24
LÄHTEET	27

LIITTEET

Liite 1. Tietosuoja- ja turvasitoumus vaitiolovelvollisuudesta
Liite 2. Palautelomake

KUVAT

Kuva 1. Seinämaalaus Fysikaalinen hoitolaitos Medicalle. Kuva: Heli Mannisenmäki.	10
Kuva 2. Ensimmäinen luonnos seinämaalauksesta. Kuva: Heli Mannisenmäki.	17
Kuva 3. Seinä ensimmäisen työskentelypäivän jälkeen. Kuva: Heli Mannisenmäki.	18
Kuva 4. Kohtaaminen asukkaan kanssa. Kuva: Heli Mannisenmäki.	19
Kuva 5. Västäräkin maalaaminen. Kuva: Heli Mannisenmäki.	20
Kuva 6. Toiminnallinen seinämaalaus valmiina. Kuva: Heli Mannisenmäki.	21

1 JOHDANTO

Toiminnallisen seinämaalauksen ideointi ja toteutus Palvelukoti Attendo Tallisaareen toimi kehittämishankkeeni taiteellis-toiminnallisena osiona Turun ammattikorkeakoulun Taideakatemian kulttuurialan ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon (Soveltava taide) opinnoissani. Hankkeen tavoitteena oli lähteä kehittämään vuosina 2015–2016 Fysikaalinen hoitolaitos Medicaan toteutettujen seinämaalausten pohjalta syntynyttä ajatusta toiminnallisesta seinämaalauksesta ja testata, miten toiminnallinen seinämaalaus voisi toimia mielenterveys- ja päihdekuntoutujien yksikössä.

Taiteen ja kulttuuriharrastusten hyvinvointivaikutuksista on entistä enemmän tutkimustuloksia. Muun muassa ArtsEqual-hankkeen tuore julkaisu Taide ja hyvinvointi – Katsauksia kansainväliseen tutkimukseen (2017) tarkastelee taiteisiin osallistumista suhteessa hyvinvointiin 2010–2017 välillä julkaistujen keskeisten tutkimusten valossa. On selvää, että taiteiden ja kulttuurin saavutettavuuden edistäminen nähdään tärkeänä, josta osoituksena Suomessa ovat esimerkiksi prosenttiperiaate ja nykyisen Sipilän hallituksen kärkihanke prosenttitaiteen periaatteen laajentamisesta.

Taiteen edistämiskeskuksen mukaan prosenttiperiaatteen malli, jossa noin prosentti rakentamisen kustannuksista käytetään taidehankintoihin, mahdollistaa kaikkien suomalaisten arkeen laadukasta arkkitehtuuria, muotoilua ja taidetta. Julkinen taide on tasa-arvoinen taiteen muoto, sillä teokset ovat kaikkien saavutettavissa ja vieläpä ilmaiseksi (Taite 2017.) Prosenttitaiteen periaatteen laajentamisen tarkoituksena on Opetus- ja kulttuuriministeriön mukaan luoda nykyisen prosenttiperiaatteen rinnalle sellainen toimintatapa, jolla voidaan sujuvoittaa taide- ja kulttuurisisältöisten hyvinvointipalveluiden käyttöä sosiaali- ja terveydenhuollon hoito- ja asiakastyössä. Mukaan halutaan visuaalisten taiteiden lisäksi myös muut taiteenalat ja kulttuuri laajemmin (OKM 2018.)

Taiteen edistämiskeskus järjesti 12.4.2018 yhdessä Espoon kaupungin kanssa Taide kuuluu sairaalaan -seminaarin, jossa esiteltiin, millaisia sairaalakonsepteja Suomessa rakennetaan parhaillaan. Taiteen edistämiskeskuksen erityisasiantuntija Henri Terhon (2018) mukaan sairaalaympäristöt ovat selkeästi keskeisin konteksti, missä taiteen tuomisessa julkiseen tilaan ja julkiseen ympäristöön on onnistuttu, ja se näkyy koko valtakunnassa. Taideohjelmista sairaaloissa on Terhon (2018) mukaan tullut lähestulkoon jo oletus ja käytäntö.

Prosenttiperiaatteiden myötä ammattitaiteilijoille avautuu uudenlaisia työtilaisuuksia. Samalla taiteilijat pääsevät väistämättä ottamaan osaa myös keskusteluun taiteen tehtävistä. Esimerkiksi keskustelu taiteen välineellistämisestä, pelkästään hyvinvointitarkoituksiin, tuntuu kiihtyvän. Taide saa luoda hyvinvointia, aktivoida tai parantaa ihmisen vointia, mutta näitä ei saisi asettaa taiteen tehtäviksi (Korhonen 2016). Toisaalta taas taide uusissa konteksteissa, auttaa ymmärtämään taidetta paremmin esimerkiksi kommunikatiivisena tapahtumana, ja antaa näin mahdollisuuden avartaa käsityksiämme taiteen tehtävistä (Sederholm, 2001, 20).

Oma lähtökohtani oli päästä tutustumaan mahdollisuuksiini työskennellä yhteistyössä sosiaali- ja terveystaluiden kanssa ja päästä osaksi yhteisöllisempää taideprosessia. Keskityn kuvaamaan sitä, mitä tapahtui, kun menin kuvataiteilijana maalaamaan seinämaalausta palvelukodille, ja kuinka asukkaiden kohtaamiset vaikuttivat työskentelyyni. Tarkastelen toiminnallista seinämaalausta palvelukodilla viihtyvyyttä lisäävänä ja toimintaan ja tasavertaiseen vuorovaikutukseen kannustavana teoksena.

Aloitan luvussa 2 kertomalla hieman siitä, minkälaisen taiteen on katsottu sopivan sairaaloihin ja hoitolaitoksiin. Esitän myös muutamia huomioita siitä, mihin suuntaan sairaalarakentamisessa ollaan Suomessa tällä hetkellä menossa. Kerron kuinka toiminnallinen seinämaalaus sai ideansa ja kuinka pääsin osallistumaan Turun Ammattikorkeakoulun terveys- ja hyvinvointialan koulutuksen toimintaterapeuttipiskelijoitten Luovat menetelmät-opintojaksolle. Luvussa 3 esittelen oman toimintaympäristöni Palvelukoti Attendo Tallisaaren ja avaan ajatusta taiteellisesta interventtiosta. Kerron myös, kuinka päädyin käyttämään havainnointia aineistonkeruumenetelmänä.

Luvussa 4 kuvaan työskentelyprosessini ja luvussa 5 kerron palautteista. Lopussa pohdin vielä kehittämishankeeni vaikutusta omaan taiteilijuuteeni. Missä kohdin koin tekeväni taidetta, ja kuinka teoskeskeinen idea muuttui yhteisössä kohtaamisiksi. Nostan myös ajatuksia Kohti luovaa arkea-tutkimusraportista, sillä myös tämän tutkimuksen tulokset vahvistavat ajatusta siitä, että yhdessä koettu luova hetki voi olla tärkeä elämän merkityksellisyyden kokemuksen vahvistaja, niin asukkaalle, kuin työntekijällekin.

Kerron vielä lopuksi, kuinka löysin yhteistyökumppanin ja pääsin jakamaan ja jatkamaan ajatuksia toiminnallisesta seinämaalauksesta uudesta perspektiivistä. Perustelen tämänhetkisen ajatukseni siitä, että taiteellisen intervention ei tarvitse rajoittaa taiteilijan vapautta, vaan se voi parhaassa tapauksessa toimia miellyttävänä mahdollisuutena tehdä monipuolisemmin taidetta ja auttaa kehittymään taiteentekijänä.

2 KEHITTÄMISHANKKEEN LÄHTÖKOHDAT

Taide- ja kulttuuritoiminnalla voidaan todeta olevan useita välineellisiä vaikutuksia ihmisten hyvinvoinnin kannalta. Taide tuo elämyksiä, merkityksiä ja taidenautintoja, ja taiteen ja kulttuurin katsotaan olevan yhteydessä hyvään terveyteen, parempaan työkykyyn ja hyvän elämän kokemuksiin. Kulttuuritoiminta luo yhteisöllisyyttä ja verkostoja, jotka auttavat elämänhallinnassa, ja lisäksi arkkitehtuuri ja sisustaminen vaikuttavat ympäristöön virkistävänä ja viihtyvyyttä lisäävänä ja toimivat sitä kautta myös kuntoutumista edistävänä. (Hyypä & Liikanen 2005, 113.)

Helena Sederholm (2001) on kirjoittanut artikkelin otsikolla: Taide on vahva lääke, ja artikkeli herättää pohtimaan, miksi pelätä, että taide menettäisi jotakin olennaista, vaikka sitä ajateltaisiin myös välineellisempänä prosessina. Sederholmin mukaan taidetta ei tulisi pitää yhtenäisenä ilmiönä, sillä taiteen eri muodot poikkeavat pyrkimyksissään ja ilmaisutavoissaan. Artikkelista käy myös ilmi, että kun ennen taiteissa arvostettiin enemmän taiteen tuottamia henkisiä arvoja, huomioidaan nykyisin taiteen kokija, kokonaisempänä, fyysisenä ja psyykkisenä kokonaisuutena. (Sederholm 2001, 19-20.) Tämä on huomioitu myös tämän päivän sairaalahankkeissa. Teoksista ja tiloista halutaan yhä enemmän moniaistillisia, kosketeltavia ja myös toimintaan kannustavia (Isohauta 2018).

Taideteoksen vastaanottaja täydentää teosta omilla kokemuksillaan ja siksi teosten kokeminen vaihtelee erilaisissa elämäntilanteissa (Sederholm 2001, 13). Sairaaloihin ja hoitolaitoksiin sijoitettavassa taiteessa tulisi ottaa huomioon, että sairaus, sen hoitoon liittyvät asiat, kipu tai sairaalassa olevan sosiaalisen aseman muutos vaikuttavat taiteen tulkitsemiseen (Simpanen 2007, 7). Myös Blomqvist-Suomivuori (2001, 74) näkee sairaaloihin sijoitettavalle taiteelle haasteena sen, että taiteiden on mahdollista puhutella siellä samanaikaisesti sekä sairaita että terveitä.

Espoossa järjestetystä Taide kuuluu sairaalaan- seminaarista sai hyvän käsityksen odotuksista, jotka kohdistuvat tämän päivän sairaalahankkeisiin. Esimerkiksi Roope Leppänen (2018), johtava ylilääkäri Espoon sairaalasta mainitsi haasteena sen, ettei sairaala saisi pysähtyä siihen, että taidetta on hankittu, vaikka prosenttiperiaatetta hyödyntäen, vaan sairaalan tulisi pystyä myös pitämään taide sairaalassa elävänä, aktiivisena ja toimivana.

Hyvänä esimerkkinä tästä on Keski-Suomen keskussairaalan alueelle Kukkumäkeen 2020 valmistuva täysin uusi Sairaala Nova, joka on päättänyt laajentaa omaa prosentti-periaatetta myös esitystaiteisiin. Tämä tarkoittaa sitä, että prosenttirahoituksella on mahdollista rahoittaa myös esittäviä ja toiminnallisia taidemuotoja. Esittävällä taiteella toivotaan saavutettavan vastavuoroista toimintaa potilaiden ja hoitohenkilökunnan kanssa. (Isohauta 2017, 14.) Tämä on otettu huomioon myös sairaalaan sijoitettavissa taideteoksissa ja toiveena on, että tilat ja teokset voisivat myöhemminkin toimia erilaisina taiteen paikkoina. Myös maailmalla näkyy tällä hetkellä trendeinä, etenkin muotoilussa, draama, kerronta ja näyttämöinti. (Isohauta 2018.)

Taide kuuluu sairaalaan- seminaarista jäi erityisesti mieleen myös Elina Kylmäsen (2018) puheenvuoro, josta nousee esiin arjen tärkeys. Kylmäsen mukaan sairaalahoidon tulisi olla kaikissa muodoissaan kotona asumisen ja kotiin palaamisen tukemista. Arki on terveellistä ja sen ylläpitäminen kullannarvoista. Arjen arvostaminen näkyy etenkin siinä, että sairaalaympäristöistä pyritään tekemään inhimillisiä ja arvostavia. Esimerkiksi arkkitehtuurisilla ratkaisuilla on pystytty Espoon sairaalassa säilyttämään suora luontoyhteys, joka koetaan tärkeänä laitospaikkana. (Kylmänen 2018.)

Luonto onkin yleisin teema tämän päivän sairaaloissa ja perustellusti. Luonnosta löytyy ominaisuuksia, joita tarvitsemme, jotta parantuminen lähtisi edistymään (Isohauta 2018). Luonto koetaan paikkana, joka rauhoittaa (Aura ym. 1997, 94) ja tutkimusten mukaan jo pelkät luontokuvat odotus- ja toipumishuoneissa vaikuttavat fysiologisiin toimintoihin ja alentavat koettua jännittyneisyyttä, sydämen sykettä ja verenpainetta. (Ulrich 1991, Aura ym. 1997, 98 mukaan).

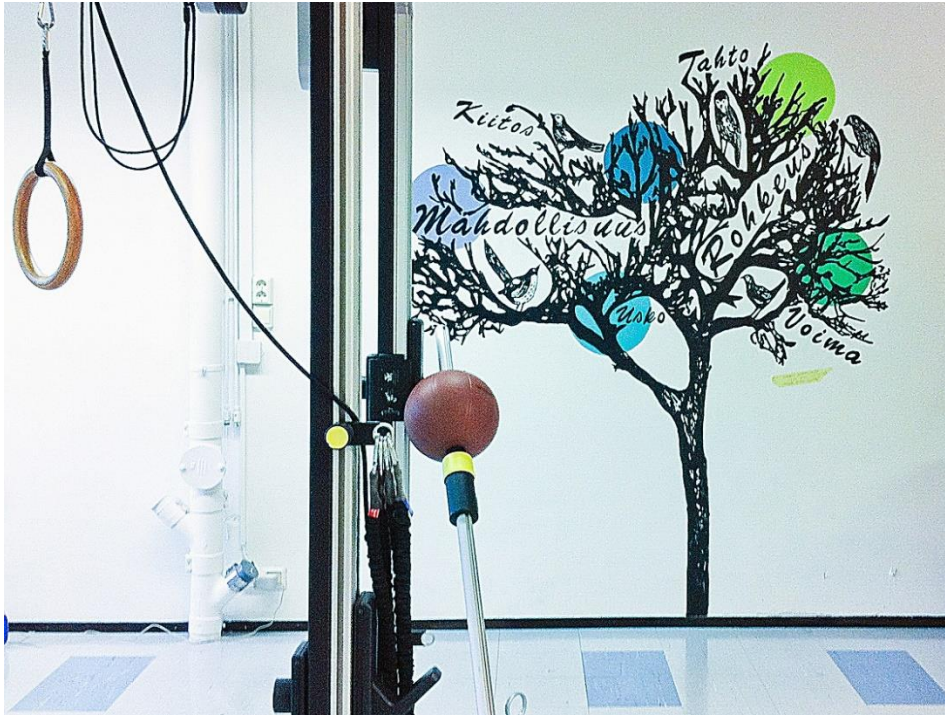
Heikkilän (2018) tuore tutkimus selvittää, miten elvyttävä luonto on pyritty tuomaan osaksi suomalaisia sairaalarakennuksia taiteen ja ympäristösuunnittelun avulla. Esimerkiksi Keski-Suomen uuden Sairaala Novan koko sisustuksen ja taiteen materiaalien, värien ja tekotapojen valintaa ohjaa sairaalalle luotu Tarina, jonka lähtökohtana on keski-suomalainen luonto metsineen, järvineen ja kansallispuistoineen (Isohauta 2017, 11). Kansallispuisto-teema toteutetaan yhteistyössä metsähallituksen kanssa ja yhteistyö tukee samalla Metsähallituksen luontopalveluiden omaa ”Terveys ja hyvinvointi” -ohjelmaa. Ohjelman tarkoituksena on tukea luonnossa liikkumista, ja kansallispuistojen näkemisen sairaalassa uskotaan vahvistavan potilaiden ja heidän omaistensa luontosuhteen muodostumista. (Ksshp 2018.)

Oma ensimmäinen kokemukseni sairaalaympäristöön toteutuneesta taideteosprosessista oli kymmenen vuotta sitten. Työskentelin myös itse tuolloin luontoaiheen parissa. Pääsin toteuttamaan vuonna 2008 opinnäytetyönä teosta Pohjois-Karjalan keskussairaalan K-laajennusosaan. Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun opinnäytetyöni sai alkunsa opintoihin kuuluvalla yritysysteistyökurssilla, jossa pääsimme ideoimaan teosehdotuksia sairaalaympäristöön. Teosehdotuksista valittiin muutamia toteutukseen ja oma teokseni ”Ruusupuu” oli näiden joukossa. Valituilla taideteoksilla haluttiin tuoda sairaalakohteeseen lisää viihtyvyyttä ja teosten toivottiin korostavan paikan omaa henkeä. (Mannisenmäki 2008.) Valmistuin tämän opinnäytetyön myötä kuvataiteilijaksi ja sain mielestäni sellaisen kuvataiteilijan koulutuksen, jossa moniammatillinen yhteistyö nähtiin jo silloin yhtenä työllistymisen mahdollisuutena ja uudenaikaisiin toimintaympäristöihin kannustettiin.

Vuonna 2015 sain lisää kokemuksia erilaisista toimintaympäristöistä. Minua pyydettiin toteuttamaan seinämaalaukset Fysikaalinen hoitolaitos Medicaan, nykyiseltä nimeltään Coronaria Medicaan Jyväskylään. Maalasin Ahjokeskuksen toimipisteeseen seinämaalauksen, jonka aiheena oli hyppynarua hyppivä tyttö ja pyörätuoli. Maalattuani teoksen myös Medican toinen toimipiste Kuokkala halusi seinämaalauksia, mutta heidän henkilökunnaltaan tuli lisäksi toive, että voisiko toinen seinämaalaukset olla magneettimaalilla toteutettu, ja voisiko toinen seinämaalaukset sisältää erivärisiä pallonheitoalueita ja piilokuvia.

Maalasin seuraavan vuoden alussa Kuokkalan toimipisteeseen magneettimaalilla sekä puun, että isomman yhtenäisen magneettiseinäalueen. Näitä teoksia voidaan käyttää fysikaalisissa harjoitteissa esimerkiksi lapsiasiakkaiden kanssa. Erikokoiset ja muotoiset magneetit mahdollistavat myös hienomotoriikan harjoitteet. Toteutin näiden lisäksi seinämaalauksen, jossa on erivärisiä pallonheitoalueita ja maalaukseen on piilotettu myös lintuja ja sanoja. Sanojen avulla henkilökunta voi avata keskustelua, ja näin ollen asiakkaalla on mahdollisuus saada fyysisen harjoitteen lisäksi myös toisenlaista virikettä.

Oikeastaan vasta työt tehtyäni ymmärsin, että olin päässyt toteuttamaan jotain melko mielenkiintoista. Seinämaalaukset eivät vain koristaneet seiniä, vaan niitä pystyttiin hyödyntämään fysikaalisen hoitolaitoksen toiminnassa ja kuntoutuksessa. Näiden teosten kautta ymmärsin, että taide voi toimia mielenkiintoisella tavalla uusissa toimintaympäristöissä, ja taide voi antaa jotakin uutta niin hoitohenkilökunnalle kuin asiakkaille.

Kuva 1. Seinämaalaus Fysikaalinen hoitolaitos Medicalle. Kuva: Heli Mannisenmäki.

Halusin jatkaa toiminnallisen seinämaalauksen parissa tässä kehittämishankkeessani. Esittelin syksyllä 2017 hankeideaani muutamille tahoille, ja palaute, jota sain, oli positiivista. Palvelukoti Attendo Tallisaaren mielenterveys- ja päihdekuntoutujien yksikkö ilmoitti kiinnostuksensa hankettani kohtaan, ja sattumalta samaan aikaan Turun ammattikorkeakoulun terveystieteiden ja hyvinvointialan koulutuksen toimintaterapeuttiopiskelijoilla oli alkamassa mielenterveyden tukeminen/luovat menetelmät-opintojakso.

Toiminnallinen seinämaalaus nähtiin mielenkiintoisena esimerkkinä taiteen ja kuntoutuksen yhdistämisestä. Luovat menetelmät-opintojaksolle mukaan pääseminen antoi vahvistusta myös hankkeen ajankohtaisuudesta. Esimerkiksi Taiteen ja hyvinvoinnin valtakunnallinen yhteyspiste Taikusydän on teettänyt vuonna 2017 kartoituksen, jolla on haluttu selvittää, miten eri puolilla Suomea, eri alojen eri koulutusasteilla, on tällä hetkellä mahdollista opiskella taiteen ja kulttuurin hyvinvointivaikutuksiin liittyvää sisältöä, ja miten tällainen sisältö asettuu osaksi opetusta. Kartoituksella on pyritty myös selvittämään, sitä, millaisena näiden opintojen painoarvo nähdään tulevaisuudessa. (Lilja-Viherlampi 2018.)

Ideoin kaksi tehtävää toisen lukuvuoden monimuoto-opintojen toimintaterapeuttiopiskelijoille. Monimuoto-opinnoilla tarkoitetaan opintoja, joissa yhdistellään erilaisia opiskelumuotoja ja opintoja voi suorittaa myös työn ohella, perinteiseen kokopäiväopetukseen

sijaan. Toinen tehtävistä antoi opiskelijoille vapaat kädet ideoida myös itse toiminnallisia seinämaalauksia ja pyysin opiskelijoita samalla pohtimaan, olisiko toiminnallinen seinämaalaukseen sopiva väline toimintaterapeuttien harjoitteisiin. Suurin osa opiskelijoista oli aiemmalta koulutukseltaan lähihoitajia, ja heillä kaikilla oli jo jonkin verran työkokemusta sosiaali- ja terveysalalta. Poimin tähän esimerkiksi muutaman ajatuksen Kirsi Aurasen ideoinnista. Auranen antoi luvan hyödyntää hänen tehtäväänsä kehittämishankkeessani, ja hänen ajatukset kumpusivat hänen omasta työkokemuksestaan erityisesti vanhuspuolelta.

Kirsi Aurasen (2017) ideointi lähti liikkeelle siitä, kuinka saada virikkeitä myös heille, jotka eivät jaksa, tai pysty ohjattuun viriketoiintaan enää sitoutumaan. Auranen nostaa esiin, että etenkin muistisairaiden keskuudessa erilaisten materiaalien koskettelu voi toimia aktivoivana tekijänä. Auranen pohti myös, että toiminnallinen seinä voisi toimia hyvin myös opasteena. Seinässä voisi olla suuntakylttejä, kuten ruokala ja päiväsal. Muistisairaat luulevat usein olevansa esimerkiksi matkalla jonnekin ja kyselevät usein, milloin ollaan kotona tai perillä. Toiminnallinen seinämaalaukseen voisi näin toimia myös eräänlaisena pysäkinä, jonka luokse voisi ohjata asukkaan odottamaan siksi aikaa, kunnes hänet ohjattaisiin oikeaan paikkaan. (Auranen 2017.)

Kaikki toiminnallista seinämaalaukseen ideoineet opiskelijat tai opiskelijaryhmät olivat sitä mieltä, että toiminnallista seinämaalaukseen olisi mielekästä käyttää omassa työssään toimintaterapian apuvälineenä. Auranen (2017) perustelee oman mielipiteensä näin:

Itse voisin käyttää/varmasti käyttäisin toiminnallista seinämaalaukseen terapiassa, jos tällaiseen vain olisi mahdollisuus. Koen sen kyllä erittäin hyvänä ja erilaisena keinona ja varmasti olisi asiakkaatkin helppo motivoida työskentelemään sen parissa.

Oli hienoa päästä tekemään yhteistyötä tulevien ammattilaisten kanssa, joille juuri toiminta on keskeinen käsite. Yllätyin, kuinka tärkeä rooli luovuudella on myös toimintaterapiassa. Esimerkiksi Hautala ym. (2011,121) ovat sitä mieltä, että luovuuden käyttö on oleellinen osa toimintaterapeutin osaamista, ja luovasti toimiva toimintaterapeutti pystyy ottaman terapian suunnitteluprosessissa laajasti huomioon asiakkaan oman tilanteen ja siinä vaikuttavat tekijät.

Luovat menetelmät-opintojakson myötä sain vahvistusta siihen, että seinämaalauksella on mahdollista vaikuttaa asukkaiden hyvinvointiin esteettisenä ja viihtyvyyttä lisäävänä teoksena, mutta erilaisella toiminnallisuudella siitä on mahdollisuus saada myös mielenkiintoinen ja uudenlaisen luovuuden salliva työväline hoitohenkilökunnan käyttöön.

3 TOIMINTAYMPÄRISTÖ JA TYÖMENETELMÄT

Attendo Tallisaari on Äänekoskella sijaitseva palvelukoti. Palvelukodilla on 14-paikkainen ikäihmisten yksikkö ja 16-paikkainen mielenterveys- ja päihdekuntoutujien yksikkö. Myös mielenterveys- ja päihdekuntoutajat ovat suurimmaksi osaksi ikäihmisiä. Kuntoutukselta vastaavat yksilöllisesti nimetyt omahoitajat ja Tallisaareissa työntekijämäärä on sidoksissa aina sen hetkiseen asukasmäärään. (Kauppinen 25.5.2018.)

Palvelukoti Tallisaareissa eletään monipuolista arkea ja asukkaita kannustetaan ylläpitämään omaa toimintakykyään. Jokainen asukas pyritään kohtaamaan ainutlaatuisena yksilönä ja asukkaille laaditussa asumis- ja kuntoutussuunnitelmassa huomioidaan asukkaan elämäntarinat, tottumukset, toiveet ja tavat. Kuntoutujien yksityisyyttä kunnioitetaan ja asukkaat asuvat omissa huoneissaan. (Attendo Tallisaari 2018.)

Palvelukoti koostuu kahdesta yksiköstä, mutta oma kehittämishankkeen kohdistui mielenterveys- ja päihdekuntoutujien yksikköön. Jatkossa käytän nimitystä Palvelukoti Tallisaari tai pelkkä palvelukoti ja tarkoitan sillä tässä yhteydessä mielenterveys- ja päihdekuntoutujien yksikköä. Vaikka työskentelyni tapahtui tietyssä toimintaympäristössä, minulla oli kuitenkin taiteilijana mahdollisuus kohdata asukkaat vapaasti, ilman tietoa heidän taustoistaan tai diagnooseistaan. Toiminnallinen seinämaalaus toimi minulle samalla tutkimusmatkana mielenterveys- ja päihdekuntoutustyöhön, mutta pääkohdaksi itselläni nousi pyrkimys kohdata asukkaat ainutlaatuisina yksilöinä, ilman oletuksia elämänhistorian, tämän hetkisen elämäntilanteen, ongelmien tai muiden henkilökohtaisten seikkojen pohjalta.

Taiteilija kehittäjänä: taiteelliset interventiot työssä- julkaisussa kerrotaan erilaisissa organisaatioissa ja yhteisöissä, kuten sairaalassa, kirkossa, urheilujärjestössä ja palvelutalossa toteutuneista taideinterventiokokeiluista. Taiteellisia interventioita toteuttivat taiteilija-kehittäjät, jotka olivat erikoistuneet työskentelemään kehittämistehtävissä taidealan ulkopuolella. Toteutetut interventiot sisälsivät monenlaista toimintaa, kuten esimerkiksi palvelun ja vuorovaikutuksen kehittämistä tai elämyksellisyyden ja riskinoton vahvistamista. (Lehikoinen ym. 2016, 17.) Taiteellinen interventio eroaa perinteisistä taiteen esittämisen muodoista ottamalla kantaa esimerkiksi olemassa olevaan tilaan tai tilanteeseen, ja taiteellisella interventiolla pyritään usein haastamaan katsoja ja kokija, tuomalla olemassa olevaan ja tuttuun jotain uutta ja yllättävää (Jensen ym. 2018,12).

Katson, että omassa työskentelyssäni on taideintervention piirteitä, sillä omassa hankkeessani altistin itseni taiteellisen prosessin ennustamattomuudelle. Lähdin tekemään taiteellista työtä ilman täysin valmista suunnitelmaa esimerkiksi asukkaiden osallistamisesta tai teoksen lopullisesta ulkomuodosta. Halusin jättää teoksen yksityiskohdat auki, sillä minulla oli vahva tunne siitä, että asukkaiden kanssa syntyneet kohtaamiset muokkaavat teoksen kyllä lopulliseen muotoon. Yksi päämääristäni oli myös päästä luomaan teos, joka edistäisi vuorovaikutusta asukkaiden ja hoitohenkilökunnan välillä.

Koska oman kehittämishankkeeni taiteellis-toiminnallinen osa tapahtui minulle taiteilijana uudessa toimintaympäristössä, minua kiinnosti kysymys, mitä tapahtuu, kun menen maalaamaan seinää palvelukodille? Palvelukodilla huomasin nopeasti, että pääsen keskustelemaan päivittäin asukkaiden kanssa ja halusin antaa näiden kohtaamisten vaikuttaa myös tulevaan teokseen. Kirjoitin ylös, miten ja milloin minuun otettiin kontaktia ja mistä puhuimme. Lisäksi otin työskentelystäni time-lapse videota, johon tallentui kohtaamisia myös kuvina. Näin sain melko kattavan aineiston, jossa yhdistyi kuvina työn eteneminen ja päivittäiset kohtaamiset, sekä kenttäpäiväkirjassa kirjalliset muistiinpanot keskusteluista.

Havainnointi sopii tutkimuksiin, joissa tutkitaan yksittäisen ihmisen toimintaa ja hänen vuorovaikutustaan toisen ihmisen kanssa (Vilkkä 2006, 38). Halusin tutkia omaa työskentelyäni, mutta koska havainnoin samalla myös asukkaita oli hyvän tieteellisen tavan noudattamisesta sovittava palvelukodin kanssa. Palvelukodilla on käytössä oma tietosuoja- ja turvasitoumus vaitiolovelvollisuudesta, joka koskee asukkaiden, heidän omaistensa, sijoittajakunnan, henkilökunnan ja yrityksen asioita. (Ks.Liite 1)

Poimin aineistosta tähän artikkeliin julkaistavaksi vain muutamia kohtia, anonymiteettiä kunnioittaen, havainnollistamaan myös lukijalle, minkälaisia keskusteluja meille syntyi. Time-lapsesta valittujen yksittäisten kuvien käytöstä sovin sekä palvelukodin päällikön, että asukaan kanssa erikseen. Palvelukoti sai aineistosta muutaman kuvan käyttöönsä, ja myös asukkaille annettiin muutamia kuvia muistoksi työskentelystäni.

4 TYÖSKENTELYPROSESSI

Ensimmäinen vierailuni Palvelukoti Tallisaaressa oli marraskuussa 2017. Tapasin palvelukodin silloisen päällikön Katja Kauppinen ja yksikön sairaanhoitajan Heini Parantaisen. Esittelin aikaisempia teoksiani, ja seinän magneettisuus nähtiin mielenkiintoisena elementtinä, jonka avulla myös palvelukodilla voitaisiin toteuttaa erilaista viriketoimintaa.

Olimme nopeasti samaa mieltä siitä, että seinämaalauksen olisi hyvä sijoittua siten, että sitä olisi kaikkien helppo lähestyä ja käyttää. Kiinnitin huomiota käytävään, joka sijaitsi aivan ruokailutilan vieressä. Käytävällä oli ilmoitustaulu, joka sisälsi arkipäivään kuuluvia tärkeitä asioita, kuten hoitajien työvuorot, ruokalistan ja nimipäivät. Asukkaat kulkivat tämän käytävän läpi säännöllisesti useita kertoja päivässä.

Hoitoyksiköiden arki rakentuu usein ruoka-aikojen mukaan, vakiintunut päivärytmi luo laitosmaisuuksia ja päivärytmistä voi olla vaikea poiketa (Hyypä & Liikanen 2005, 135). Koska palvelukodilta ei löytynyt oikein muutakaan ehjää ja tarpeeksi isoa seinää, ehdotin, saisinko muuttaa ruokailutilan vieressä olevan ilmoitustaulun ja samalla koko ympäröivän seinän toiminnalliseksi seinämaalaukseksi. Ainut asia, joka itseäni tuossa vaiheessa arvelutti, oli, miten työskentelyyn niin keskeisällä paikalla suhtauduttaisiin ja aiheuttaisiko toimintani liikaa häiriötä päivärytmiin.

Yllätyin, kuinka nopeasti ja rohkeasti ehdotukseeni vastattiin. Poikkeus arkeen katsottiin pelkästään virkistävänä ja toivottuna vaihteluna. Ideoimme, että seinämaalaukseen voisi sisällyttää ilmoitustaulun toiminnot, mutta seinämaalaukseen voisi jättää myös vapaata tilaa. Magneettien avulla voisi asukkaiden kanssa tehdä monenlaisia harjoitteita ja myös magneettien erilaisista materiaalmahdollisuuksista innostuttiin.

Seuraava tapaaminen palvelukodilla oli tammikuun puolella välissä. Olin ehdottanut, että voisin tehdä samalla hieman yleistä tutustumista ja havainnointia. Näin saisin mielikuvan asukkaista, tilasta, palvelukodin toiminnasta ja myös seinän nykyisestä käytöstä. Olin myös pohtinut paljon sitä, kuinka saisin asukkaita osalliseksi teokseen.

Osallisuutta voidaan jäsentää monin eri tavoin, mutta suuressa osassa osallisuuden jäsennyksiä osallistumista pidetään selvänä lähikäsitteenä ja käsitteitä käytetään välillä myös ristiin ja rinnakkain (Nivala & Ryyänen 2013, 20). Osallisuuteen liittyy, että ihminen kokee tulewansa kohdeWuksi tasa-arvoisesti. Henkilöllä tulee olla oikeus tulla kuulWuksi häntä koskevissa päätöksissä ja suunnitelmissa, sekä oikeus vaikuttaa

ympäristöönsä ja toimintaan. Osallisuuden katsotaan vahvistuvan vuorovaikutuksen ja yhteistoiminnan kautta, jolloin ihminen havaitsee vaikutusmahdollisuutensa itsensä ja toisten suhteen. (Karkkulainen 2015, 13.)

Halusin löytää sellaisen tavan osallistaa, joka sopisi omaan työskentelytapaani. Koska pääsin toteuttamaan teosta asukkaiden kotiin ja varsin keskeiselle paikalle, halusin tarjota asukkaille mahdollisuuden vaikuttaa kuva-aiheeseen. Järjestin asukkaille kaksi äänestystä, jotka toimivat minulle samalla taustatietona asukkaiden innokkuudesta vaikuttaa teokseen. Äänestyksien myötä asukkaiden toiveita olisi huomioitu jo luonnosteluvaiheessa.

Minulle oli selvää, että haluan työskennellä myös palvelukodilla luontoaiheen parissa. Luonto on neutraali aihe, ei loukkaa ketään ja kaikilta löytyy muistoja liittyen luontoon. Koska olin jo aiemminkin työskennellyt puuaiheiden parissa, halusin toteuttaa myös palvelukodille puun. Toinen äänestys oli kuvakokoelma erilaisista puista ja halusin äänestysellä kartoittaa, minkä tyyllisistä puista asukkaat itse pitäisivät. Toinen äänestys oli väreistä, joita laitoin esille 24 kappaletta. Äänestyksiin osallistuttiin laittamalla rasti tai oma etunimi merkiksi omasta valinnastaan, ja myös hoitohenkilökunta sai osallistua.

Seuraavalla viikolla hain äänestystulokset. Puita oli äänestetty 11 kertaa, joista 5 oli henkilökunnan ääniä ja 6 oli asukkaiden ääniä. Puista eniten ääniä olivat saaneet pyöreämpimuotoinen satupuu ja luonnollisen näköinen kuusi. Värejä oli äänestetty 12 kertaa, joista 4 oli henkilökunnan ja 8 asukkaiden ääniä. Punainen ja vaaleanpunainen nousivat pieniksi suosikeiksi. Kysyin asukkailta vielä perusteluja valinnoilleen ja värejä perusteltiin muun muassa näin:

Ruohonvihreä. Kesä tulee mieleen.

Väreistä punainen oli hyvä. Punainen on hyvä väri mielenterveydelle.

Keltainen on hyvä väri, aurinko tulee mieleen.

Kaikkihan ne on kauniita. Punainen on hyvä, mutta vaikea sanoa miksi.

Vihreä on hyvä väri. Se on semmoinen elämän merkki, niin kuin nämä viherkasvit täällä. Pitää vaan muistaa antaa vettä, että pysyvät hengissä.

Vaaleanvioletti, se on meditaation ja joogan väri.

Kun tein lähtöä muutama asukas halusi vielä jutella kanssani. Yksi asukkaista kysyi, mitä muuta maalaukseen on tulossa? Sanoin, että en vielä tiedä, mutta ehkä siinä voisi olla, vaikka lintuja. Sanottuani tämän, halusi eräs asukas lausua minulle runon:

Kuu kiurusta kesään,

puoli kuuta peipposesta,

västäräkistä vähäsen,

pääskysestä ei päivääkään.

Minulla oli mukana myös lintukirja ja etsimmekin muutaman asukkaan kanssa sieltä vielä nämä runossa esiintyneet neljä lintua. Minusta tuntui, että runon lausuminen herätti näissä muutamassa asukkaassa heti erilaista, luontevaa ja henkilökohtaisempaa keskustelua. Puhuimme kevään tulosta, eri lintulajeista ja niiden tuomista muistoista. Muistelimme myös lintujen erilaisia lauluääniä.

Aloitin toiminnallisen seinämaalauksen suunnittelun magneettimaalin kautta. Minulla oli nopeasti ajatus seinäpinnan jakamisesta kahteen osaan. Toisessa osassa käyttäisin magneettimaalia ehjänä pintana ja toisessa osassa sabluunalla toteutettuna muotona. Seinä oli kokonaisuudessaan melko iso ja magneettimaali kallista, joten minun tuli laskea tarkkaan, kuinka paljon magneettimaalia tarvitaan. Tiesin, että magneettimaalin päälle voi myös maalata ja halusin kokeilla tätä päälle maalaamista, jotta sain varmuuden sen toimivuudesta. Pyysin tässä vaiheessa sponsorointiapua Äänekosken K-Raudasta, joka suostuikin pieneksi sponsoriksi materiaalikokeiluilleni.

Ideoin ensimmäiseen luonnokseen kaikki magneettimaalialueet ja mielestäni luonnos havainnollisti samalla hyvin sitä, että seinä toimisi siistinä ja selkeänä kokonaisuutena ilman magneettejakin. Sabluunalla toteutettavan puun muodon muokkasin äänestyksessä eniten ääniä saaneesta omenapuun muotoisesta puusta. Tein puusta hieman yksinkertaisemman ja suurensin lehtiä, jotta saisin niihin tarpeeksi magneettista pintaa. Halusin sisällyttää teokseen myös toisen puun. Vaikka äänestyksessä oli äänestetty toiseksi eniten kuusta, vaihdoin sen koivuun, sillä materiaalikokeilujen myötä olin havainnut, että vaaleat värit toimivat paremmin magneettimaalin päällä.

Kuva 2. Ensimmäinen luonnos seinämaalauksesta. Kuva: Heli Mannisenmäki

Ensimmäisestä luonnoksesta saamani palautteen jälkeen tein vielä pieniä muutoksia ja sen jälkeen luonnos hyväksyttiin. Jätin avoimeksi magneettimaalin ympärille tulevat yksityiskohdat, sillä ajatuksena oli, että loput kuva-aiheet tulisivat asukkailta. Hankin seinämaalauksen tarvikkeet Äänekosken K-Rautasta ja samalla sain vielä K-Raudan maali-asiantuntijalta vinkkejä tekniseen toteutukseen ja maalin menekkiarvioon. Lopullisen seinämaalauksen materiaalikustannuksista huolehti Palvelukoti Tallisaari. Lisäksi Tallisaari huolehti luvan seinän maalaamiselle tekniseltä isännöitsijältä. Olimme myös varmistaneet, ettei kukaan ollut hajusteille herkkä.

Aloitin seinämaalauksen maalaamisen helmikuun puolessa välissä ja sain vapaasti suunnitella aikatauluni. Asukkaat olivat heti selvästi kiinnostuneita työskentelystäni, mutta seurasivat kauempaa ja antoivat työskentelyrauhan. Vanhan ilmoitustaulun poistaminen seinältä, aiheutti muutamassa asukkaassa hieman huolta. Kerrottua kuitenkin lisää seinämaalauksen ideasta ja siitä, että kaikki ilmoitustaulun asiat tulevat kyllä uudelleenkin seinälle, huoli vaihtui kiinnostukseksi. Myös muutama hoitaja pysähtyi jo ensimmäisenä päivänä kehuaan seinän väriä, ja useampi hoitajista ihmetteli, kuinka jo pieni muutos elävöittää tilaa ja tuo virkistystä. Ensimmäisestä työskentelypäivästä jäi erityisesti mieleen erään asukkaan kommentti:

Kyllä tuo taiteilijan homma on nuukaa.

Kysyin, että mitä tarkoitat?

No niin tarkkaa puuhaa, ei siihen moni pysty. Pitää olla huolellinen.

Kuva 3. Seinä ensimmäisen työskentelypäivän jälkeen. Kuva: Heli Mannisenmäki.

Toisena päivänä jatkoin magneettimaalikerrosten maalaamista ja teippasin myös seinän keskelle tulevan puusabluunan. Kokeilin myös ensimmäistä kertaa Time-lapsen kuvaamista, sillä olin päässyt kunnolla vauhtiin, ja työskentelyni oli alkanut selvästi kiinnostamaan myös enemmän asukkaita. Päivän aikana minua kävi jututtamassa samat tutut asukkaat, jotka olivat aikaisemminkin ottaneet minuun kontaktia, mutta tänään kohdalleni pysähtyi myös eräs asukas, joka ei ollut vielä puhunut minulle lainkaan.

Teet tuommoista taideteosta siihen.

Näytin luonnosta ja kerroin minkälainen kuva siihen oli tulossa. Asukas sanoi että, hän kyllä tietää, koska oli käynyt tutkimassa luonnostani. Hän myös kertoi että, hänellä itsellään oli ollut kuvaamataito aikoinaan 9 ja, että kyllä hänkin jotain näistä hommista ymmärtää. Kysyin, oliko asukas, milloin itse piirtänyt tai maalannut viimeksi? Siitä oli kuu-lemma aikaa ja, että pitäisi piirtää joka päivä, jotta taito pysyisi tallessa. Tunsin hetkellisesti hieman pettymystä projektiani kohtaan. Teinkö väärin asukkaita kohtaan, kun asukkaat eivät saaneet osallistua tekemiseen. Ennenkö kuitenkin kerkesin sanomaan mitään, asukas sanoi, että on kiva päästä seuraamaan, kuinka työ etenee, ja että siitä tulee kyllä hieno!

Seuraavina päivänä jatkoin edelleen magneettimaalikerrosten tekemistä. Asukkaat olivat huomanneet, että maalaan samaa kohtaa useampaan kertaan ja tänään yksi asukkaista kommentoi:

Eikö tuossa mene kallista maalia hukkaan? Eikö vanha ilmoitustaulu olisi kelvannut?

Vastasin, että kyllähän tässä tätä maalia kuluu, mutta toivon mukaan lopputulos on sitten parempi kuin entinen. Asukkaan palaute sai minut taas miettimään. Mitä oikein teen, ja miksi olen mennyt muuttamaan asukkaille jotain tutuksi tullutta ja käytännöllistä asiaa aivan toisenlaiseksi? Sain päivän aikaan kuitenkin vastapainoksi monta positiivista palautetta, kuten erään asukkaan kommentti:

Ihailen sinun työtä, kiva seurata sen etenemistä. Kiva kun järjestit tänne tällöisen elämyksen.

Kuva 4. Kohtaaminen asukkaan kanssa. Kuva: Heli Mannisenmäki.

Maalasin ensimmäisen viikon aikana kaikki magneettimaalilla maalattavat kohdat kolmeen kertaan, ja jätin sen jälkeen seinän kuivumaan hieman pidemmäksi aikaa. Tullessani palvelukodille tauon jälkeen, minua mietitytti, muistavatko asukkaat minut ja miten tulooni taas suhtaudutaan. Saavuttuani kuulin kuitenkin jo kaukaa huudahduksen, joka oli tarkoitettu selvästi myös muiden kuultavaksi;

Taiteilija tulee!

Koska jo ensimmäisillä vierailuillani palvelukodilla, olin kuullut runon ”Kuu kiurusta kesään” ja se oli herättänyt sekä minussa että asukkaissa myönteisiä ajatuksia ja virittänyt keskustelua, olin päättänyt jatkaa maalaamista koivun rungosta ja näistä neljästä runossa esiintyvistä linnusta. Heti kun runoa lausunut asukas huomasi, että maalaan västäräkkiä, alkoi runon lausunta kuin automaattisesti uudestaan. Asukas kysyi, maalaanko kaikki runon linnut, ja kun vastasin, että kyllä maalaan, tokaisi hän sen jälkeen:

On se arvokasta tuo taiteilijan työ.

Kuva 5. Västäräkin maalaaminen. Kuva: Heli Mannisenmäki.

Västäräkin maalaaminen herätti eri lailla kiinnostusta, kuin mitä pelkän harmaan seinän maalaaminen oli herättänyt. Huomasin, että asukkaat jäivät nyt ohi kulkiessaan pidemmäksi aikaa tarkastelemaan maalaustani. Nyt kun olin maalannut ensimmäisen linnun esimerkiksi, minun olisi helpompi myös kysyä muilta, mitä he haluaisivat seinämaalaukseen tulevan. Västäräkki toimi täydellisenä keskustelun avaajana, niin asukkaille, kuin minullekin.

Uskaltauduin kysymään eräältä asukkaalta, joka ei ollut vielä muuta kuin tervehtinyt minua, että mikä olisi hänen lempilintunsa. Yllätyksekseni asukas vastasikin heti:

Että jaa-a. Metso soitimellahan olisi komea, mutta se ei taida mahtua tuohon sinun teokseen.

Sanoin, että ei ihan taida ja sillehän pitäisi olla ihan oma seinänsä, kun on niin komea lintu. Kysyin, että olisiko jotain muuta mielessä, mikä voisi sopia seinään?

No tikkahan on hieno! Se isotikka.

Varmistin vielä, että, niin sekö, jolla on punaista, palokärki?

Just se!

Seuraavina päivinä jatkoin hyväksi havaittua taktiikkaa ja vakuutuin siitä, että asukkailla oli tarvetta keskustella, vaihtaa ajatuksia ja kertoa mielipiteensä. Otin tavoitteeksi, että saisin jonkinlaisen kontaktin tai keskustelun aikaan jokaisen asukkaan kanssa ja samalla ehdotuksen kuva-aiheesta. Melkein kaikki, joilta kysyin, halusivatkin ehdottaa jotakin maalattavaa. Muutamalla asukkaista oli samoja toiveita kuin muillakin, ja vain yksi asukkaista sanoi suoraan, että ei halua osallistua. Palvelukodilla oli myös muutama asukas, jotka eivät ottaneet minuun lainkaan kontaktia. Päätin, että jos kontaktinottoyritys ei synny luonnostaan, niin en aio ketään yrittää siihen pakottaa. Lisäksi sain eräältä hoitajalta myös vahvistusta siihen, että myös nämä asukkaat ovat varmasti kiinnostuneita toiminnastani, vaikka eivät minulle mitään puhuisikaan. Osallistumista voi olla myös se, että tulee ylipäättään samaan tilaan. Kuten hoitaja sanoi:

Onhan se lintujen bongauskin osallistumista.

Viimeisenä maalasin erään asukkaan toiveesta punatulkun. Keskustelu tästä linnusta kuvaa mielestäni hyvin tätä yhteisöä ja myös, sitä kuinka sain tuntea itseni tervetulleeksi yhteisöön vierailijaksi. Keskustelusta löytää arvokkaan viittauksen kanssaihmisten tärkeydestä ja myös siitä, kuinka myös huumori oli läsnä useimmissa kohtaamisissa.

Eikös se punatulkku ole parvilintu? Eihän niitä juuri yksinään näe. Hyvä, että se pääsi näiden muiden lintujen seuraan. Kyllä se nyt tässä porukassa varmasti hyvin pärjää.

Kuva 6. Toiminnallinen seinämaalaus valmiina. Kuva: Heli Mannisenmäki.

5 PALAUTTEET

Maaliskuun lopussa luovutin teoksen palvelukodille. Maalaukseen tuli lopulta 11 erilaista lintua, kukkia ja linnunpönttö, jotka olivat kaikki asukkaiden tarinoista tai pyynnöistä poimittuja. Väriä seinämaalaukseen tuli hillitysti, mutta mielestäni magneettimaalin oma väri ja pienet yksityiskohdat sopivat parhaiten yhteen. Tarkoituksenahan oli tehdä seinämaalauksia, joka toimisi osittain myös tyhjänä tauluna. Toteutin teoksen, jonka toiminnallisuudelle ei ollut valmiita sääntöjä tai käyttöohjeita, vaan palvelukoti voi itse alkaa kehittämään haluamaansa toimintaa sen avulla. Hankimme valmiiksi jo numeromagneetit ja eräs hoitaja oli alkanut ideoida lehdenmuotoisia magneetteja, joihin oli tarkoitus tulla asukkaiden nimiä. Lisäksi tekeillä oli hoitajien nimimagneetit, ja nimipäivien merkitsemistä varten oli hankinnassa pieni liitutaulu, joka oli tarkoitus laittaa yhdelle oksalle roikumaan.

Koska olin saanut asukkailta ja henkilökunnalta paljon suoraa positiivista palautetta, halusin palautetta vielä toisella tapaa. Asukkailta olisi ollut melko haasteellista lähteä pyytämään kirjallista palautetta, joten heiltä kysyttiin vielä suullista palautetta erään yhteisökokouksen yhteydessä, ilman, että itse olin paikalla. Palautetta tuli vähän, mutta se vastasi mielestäni erittäin hyvin sitä mielikuvaa, minkä olin itsekin muodostanut.

Hyvin maalattu.

Hyvä, joka tuommosta tarvii.

Ei ole niin sekava kuin aiempi.

Hyvä piirros, mutta puuttuu paljon tietoja, mitä aiemmassa oli.

Värejä olisi kaivannut enemmän.

Tykkään, että se on omiaan tänne.

Aika hyvä, huomaa, että taiteilija tehnyt.

Jätin myös hoitajille vielä mahdollisuuden nimettömään palautteeseen. Palautteisiin oli mahdollisuus vastata vain viikon ajan, joten kaikki eivät toivettani tavoittaneet. Sain kuitenkin neljältä hoitajalta palautetta. Palautelomakkeessa oli neljä eri kysymystä, joita arvioitiin numeroilla 1-10. Numeroarvioinnin lisäksi jokaiseen kysymykseen oli mahdollisuus jättää vapaamuotoinen perustelu. (Ks Liite 2)

Palautteista kävi ilmi, että seinän käytännöllisyys sai numerolliseksi keskiarvoksi 8. Yhdessä palautteessa ei ollut numeroarvosanaa vaan siinä luki, että toimii riittävän hyvin. Yhteen vapaamuotoiseen perusteluun oli kirjattu huomio siitä, että seinä koettiin vaikeaksi käyttää, ennen kuin siihen tottui. Toisessa palautteessa mainittiin huomiona, että hoitajien työvuorot oli vaikeampi hahmottaa oksilta. Vaikka muutamia huomioita löytyi, arvioitiin käytännöllisyys mielestäni näiden palautteiden perusteella numerollisesti silti hyväksi.

Toisessa kysymyksessä arvioitiin seinämaalauksen vaikutusta viihtyvyyteen. Neljän palautteen keskiarvo oli 10. Vapaamuotoisissa kirjallisissa perusteluissa keuhuttiin seinän kauneutta ja sitä, kuinka seinä tuo esteettistä iloa ja pirteyttä arkeen. Yhden palautteen vapaamuotoisessa perustelussa luki, että seinä on paljon tyylikkäämpi kuin ilmoitustaulu.

Kolmanneksi kysyin, kuinka arvioisit vierailuani asukkaiden näkökulmasta. Kolmen numerollisen palautteen keskiarvoksi tuli 10. Yhdessä palautteessa oli maininta, että muutos aiheutti huolta siitä, tuleeko tärkeä informaatio uudelle seinälle. Yhden palautteen vapaamuotoisessa perustelussa luki, että asukkaat tykkäsivät paljon, kun olin paikalla, sillä asukkaat ovat kiinnostuneita ulkopuolisista vierailijoista ja tykkäävät keskustella ja seurata työskentelyä.

Viimeinen kysymys oli itselleni kaikkein merkittävin ja kysyin siinä, kuinka arvioisit seinän käyttöä omasta näkökulmastasi. Numero 1= en halua käyttää seinää ollenkaan, enkä ole kiinnostunut ideoimaan siihen, tai sen avulla mitään uutta. Numero 10= Haluan käyttää mielelläni seinää ja ideoida itsekin siihen, tai sen avulla jotakin uutta.

Kolmen palautteen numerollinen keskiarvo oli 9. Yhdessä palautteessa ei ollut numeroa, mutta vapaamuotoisessa perustelussa luki, että pidän taulusta ja on tärkeää, että siitä saa katsoa päivän toiminnan. Toisen palautteen numeroarvio oli 8 ja vapaamuotoisessa perusteluissa luki, että haluan käyttää seinää ja aion vielä pitää sen ympärillä toimintahetkiä. Kolmannen palautteen numeroarvio oli 9 ja perusteluna oli, että vielä on suunnitteluasteella, kuinka käytämme seinää asukkaiden kuntoutuksessa. Neljännen palautteen numeroarvio oli 10 ja perustelussa luki, että mielelläni käytän ja suunnittelen käyttömahdollisuuksia.

6 LOPUKSI

Ajatukseni toiminnallisesta seinämaalauksesta oli aluksi hyvin teoskeskeinen. Palvelukodilla huomasin kuitenkin nopeasti, että minulla oli mahdollisuus päästä rikkomaan omia taiteelliseen työskentelyyn kuuluvia rutiineja, heittäytyä taideprosessin vietäväksi ja inspiroitua kohtaamisista. Sattumanvaraiset kohtaamiset palvelukodin yhteisön jäsenten kanssa loivat perinteisen työskentelytapaaani epäjärjestystä, mutta samalla herkistivät minut uudella tavalla havainnoimaan ympäristöä ja jäsentämään myös omaa työskentelyäni.

Taide toimii asioiden merkityksellistäjänä ja taidetta ei ole pelkkä teknisesti täydellinen suoritus, vaan taiteellisenä voidaan pitää sitä, mikä syntyy tekemisen prosessissa. (Sederholm 2001, 11). Palvelukodilla tunsin työskenteleväni jonkinlaisessa uudessa väli-maastossa ja taiteellisen työskentelyni äärellä syntyi kohtaamisia, joilla oli erityistä merkitystä luovuuteeni. Sain olla myös itse vastaanottajana ja osallistujana. Luonnehtisin seinän maalaamista palvelukodilla sekä minun, että yhteisön jäsenten molemminpuoliseksi taiteen kohtaamisen tapahtumaksi. Sederholmin (2001, 12) mukaan taiteen kohtaaminen on tapahtuma, josta voi kummuta tilanteiden tajua, luovuutta, ymmärrystä ja myötäelämisen kykyä, mutta myös kykyä epävarmuuden ja puutteellisuuden sietämiseen. Taide on tapahtuma, jonka paikka löytyy teoksen ja vastaanottajan välistä (Sederholmin 2001, 19.)

Ymmärsin, miksi taiteen merkitys kasvaa erityisesti sairaaloissa ja hoitolaitosympäristöissä. Sairauden kohdatessa syvimmätkin elämänskysymykset muuttuvat kenelle tahansa ajankohtaisiksi. Taide voi antaa mahdollisuuksia käsitellä näitä tunteita, ja parhaimmillaan taide voi antaa voimaa ja uusia oivalluksia (Blomqvist-Suomivuoren (2001, 74). Palvelukodilla tunsin myös itse olevani herkempi. Työskentelin asukkaiden kodissa ja asukkaiden kohtaaminen ja heidän kuunteleminen tuntui erityisen tärkeältä. Kohtaukset ja keskustelut ja niistä poimitut kuva-aiheet tekivät valmiista teoksesta itselleni erityisen ja merkityksellisen. Vieraillessani viimeisen kerran palvelukodilla, kuulin erään asukkaan poisnukkumisesta. Seinämaalaukseen tallentui muisto myös hänen osallistumisestaan.

Uskon, että toiminnallinen seinämaalaus muistuttaa palvelukodilla taiteilijasta, joka hämmensi hieman arkea. Taiteilijana minua ei sitonut yhteisössä vallitsevat asukkaan tai hoitajan roolit. Työskentelin keskeisellä paikalla ja kohdalleni oli helppo pysähtyä

keskustelemaan. Työskentelyni poikkesi tavanomaisesta palvelukodin arjesta, herätti kiinnostusta, ja antoi myös asukkaille luvan kommentoida spontaanisti toimintaani ja toiminnastani herääviä asioita. Monet keskustelut liittyivät jollakin tavalla taiteeseen ja taiteen tekemiseen. Myös Lehtonen on huomannut saman työskennellessään näyttelijänä hoitolaitoksissa. Lehtosen kokemuksen mukaan taiteilija koetaan lähtökohtaisesti henkilöksi, jolle saa puhua tunteistaan ja uskoutua. (Lehtonen & Wesenius 2010, 26.)

Taide ja arki eivät ole vastakohtia, ja taide voi auttaa näkemään arkielämässä asioita, joita ei syystä tai toisesta pysähdytä muutoin pohtimaan (Sederholm 2011, 11-12). Koska toiminnallisen seinämaalauksen ideointi lähti palvelukodilla liikkeelle yhteisön arkeen liittyvistä asioista, osoittautui Kohti luovaa arkea, Kulttuurinen vanhustyö asiakaslähtöisyyden edistäjänä, mielenkiintoiseksi tutkimukseksi. Tutkimustuloksista nousee esiin, kuinka useimpien haastateltavien kokemuksissa luovuus ei liity vain kulttuurin ja taiteen pariin, vaan se ymmärretään laajemmin arkeen ja elämään suhtautumisena uusista näkökulmista. Luovuus vanhustyössä nähtiin ennen kaikkea pieninä, spontaaneina ja kiinteästi arjessa kiinni olevina ”toisin tekemisen ja näkemisen” mahdollisuuksina. (Huhtinen-Hildén ym. 2017, 49.)

Kohti luovaa arkea-tutkimuksesta käy myös ilmi, että arjessa ”pienestä tulee suurta” ja esimerkiksi haastateltujen mukaan arjen pienet virikehetket voivat joskus olla merkityksellisempiä verrattuna erikseen järjestettyihin viriketoimintatuokioihin. Pienet kohtaamisen ja läsnäolon hetket nousevat merkittäviksi asiakaslähtöisen arjen elementeiksi. Kahden kesken olemisen, vaikkakin vain lyhyen aikaa, jättää ihmiselle hyvän mielen ja antaa tunteen aidosta kohtaamisesta. (Huhtinen-Hilden ym. 2017, 48-51.)

Kehittämishankkeessani taide tosiaankin toimi keskustelun avaajana ja vapaan ilmapiirin synnyttäjänä. Uskon, että kohtaamisilla oli merkitystä myös yhteisön jäsenille. Kohti luovaa arkea-tutkimuksesta nousee myös esiin, että hoitohenkilökunta kaipaa myös ”luvan saamista” luovuuteen ja luvan saamisella tarkoitettiin tutkimuksessa muun muassa luovan työtteen ja toisin tekemisen sallimista. (Huhtinen-Hilden ym. 2017, 82). Hoitolaitoksissa, joissa päivän rutiini toistuvat usein samoina päivästä toiseen, voi pienestä tosiaan tulla joskus suurta. Toiminnallinen seinämaalaukset mahdollistaa nyt arkisten asioiden tekemisen hieman toisella tapaa. Kuten Haapasalo & Kela (2017, 21) toteavat:

”Taide voi muuttaa ympäristöjä ja tilojen käyttötapoja. Siellä missä ennen kuljettiin läpi, voidaan nyt kokoontua, pysähtyä ja osallistua.”

Hankkeen aikana ymmärsin, että sairaaloihin ja hoitolaitoksiin toteutettavalta taiteelta toivotaan entistä monipuolisempaa roolia. Mielestäni Henri Terhon (2018) puheenvuoro tiivistää hyvin koko Taide kuuluu sairaalaan- seminaarin ydinajatuksen. Terhon mukaan on ajankohtaista miettiä, mitä kaikkea mahdollistaa yhdistelmä siitä, että meillä on sekä rakennettuun ympäristöön liittyvää prosenttiperiaatetta, mutta myös sosiaali- ja terveyssektorille levittäytyvää uudentyyppistä prosenttiperiaatetta. Taide osana sairaalaympäristöä, sekä visuaalisena, että toiminnallisena, tulisi olla olemukseltaan yhtä ja samaa taidetta yhdellä ja samalla tavoitteella. Taide kuuluu sairaaloihin, sillä taide on meille kaikille perusoikeus, ja sairaaloissa olevan taiteen tulee tuottaa sekä laadukasta hoitoa tukevaa ympäristöä, että laadukasta hoitoa tukevaa sisältöä. (Terho 2018.)

Toiminnallinen seinämaalaus toimi palvelukodilla monella tapaa. Taiteilijana pääsin hyödyntämään itselleni tuttua työvälinettä, ja toteuttamaan omaa ammattitaitoani hyödyntäen tilaan sopivan visuaalisen teoksen. Toiminnallisen seinämaalauksen toteuttaminen keskellä palvelukodin arkea, herätti kiinnostusta ja toi kaivattua vaihtelua palvelukodin arkeen. Lisäksi seinämaalaus voi toimia palvelukodilla nyt myös jatkossa taiteen tekemisen ja kokemisen paikkana. Toiminnallinen seinämaalaus oli hyvä mahdollisuus taiteilijana kehittää omaa ammattitaitoaan ja mahdollisuus ennen kaikkea moniammatilliseen yhteistyöhön.

Kehittämishanketta toteuttaessani löysin itselleni yhteistyökumppanin, taiteilija Maria Kärkkäisen, joka oli myös ideoinut magneettimaalilla toteutetun seinän Laukaan kunnan kirjastolle. Oli mielenkiintoista päästä vaihtamaan ajatuksia, sillä olimme lähestyneet toiminnallisuutta hieman eri suunnista. Näihin aikoihin Keski-Suomen sairaanhoitopiiri julkisti 18.12.2017 kuvataiteilijoille ja ammattimuotoilijoille ideakilpailun, joka kohdistui Sairaala Novan vaativan kuntoutuksen vuodeosaston suunnitteluun. Ideakilpailun tavoitteena oli löytää taiteen ja taideteollisuuden keinoin uusia välineitä, jotta vaativan kuntoutuksen vuodeosastosta saataisiin potilaille virikkeellinen, kuntoutumista edistävä ja voimistava ympäristö.

Päädymme jalostamaan molempien taiteilijoiden visioiden pohjalta uutta yhteistä konseptia ja laatimaan yhdessä myös teosehdotusta. Kilpailuehdotuksemme ei päässyt jatkoon Sairaala Novan ideakilpailussa, mutta pääsimme myöhemmin kesällä esittelemään yhteistä ideaamme erään toisen hankkeen yhteydessä. Ideamme sai positiivista palautetta ja pääsemme myöhemmin syksyllä jatkamaan tämän parissa. Tästä on hyvä jatkaa. Yhdessä on enemmän

LÄHTEET

Attendo Tallisaari 2018. Viitattu 2.9.2018 <https://www.attendo.fi/tallisaari-mt>.

Aura, S., Horelli, L. & Korpela, K. 1997. Ympäristöpsykologian perusteet. Porvoo; Helsinki; WSOY.

Auranen, K. 2017. Toiminnallisen seinämaalauksen ideointitehtävä. Turun ammattikorkeakoulu, mielenterveyden tukeminen/luovat menetelmät-opintojakso.

Blomqvist-Suomivuori, L. 2001. Taide-elämysten merkitys hoitotyössä. Teoksessa Ukkola, I. (toim.) 2001. Parantava taide: Taideoppikirja lähi- ja perushoitajille. Helsinki: Toimihenkilöjärjestöjen sivistysliitto TJS.

Haapasalo, M. & Kela, L. 2017. Taiteen muuttujia. Taidetta erilaisissa konteksteissa. Teoksessa Tanskanen & Juppi (toim.) Taiteen moniammatilliset kontekstit. Viitattu 2.9.2018. <http://julkaisu-myynti.turkuamk.fi/PublishedService?pageID=9&itemcode=9789522166463>.

Hautala, T.; Hämäläinen, T.; Mäkelä, L. & Rusi-Pyykönen, M. 2011. Toiminnan voimaa: Toimintaterapia käytännössä. Helsinki: Edita.

Heikkilä, M. 2018. Sairaaloista hyvinvointikeitaksi? Taide ja luonto suomalaisissa sairaalahankkeissa. Pro gradu- tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Viitattu 2.9.2018. <https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/57738>.

Huhtinen-Hildén, L.; Puustelli-Pitkänen, A.; Strandman, P. & Ala-Nikkola, E. 2017. Kohti luovaa arkea: kulttuurinen vanhustyö asiakaslähtöisyyden edistäjänä: tutkimusraportti. Viitattu 2.9.2018. <http://www.theseus.fi/handle/10024/124164>.

Hyypä, M.T. & Liikanen, H. 2005. Kulttuuri ja terveys. Helsinki: Edita Prima Oy.

Isohauta, T. 2018. Seminaaripuheenvuoro. Taide kuuluu sairaalaan -seminaari. Viitattu 2.9.2018. https://prospectumlive.com/event/taike_12042018.

Isohauta, T. 2017. Keski-Suomen Sairaala Nova/TAIDEOHJELMA. Viitattu 2.9.2018. <http://www.ksshp.fi/download/noname/%7BD4B39F9F-B5E1-4910-94F9-2A66F53BBAA6%7D/64096>.

Jensen, A.; Rajanti, T. & Ziegler, D. 2018. Interventio kaupunkitilaan –kokeellinen interventio taiteellisen tutkimuksen ja -korkeakouluopetuksen välineenä. Viitattu 2.9.2018. <https://is-suu.com/poriurbanplatformofaalto/docs/interventiokaupunkitilaan>.

Karkkulainen, M. 2015. Toimii! Hoitajan opas luoviin menetelmiin. 1. p. Helsinki: Edita.

Kauppinen, K. 2018. Henkilökohtainen tiedonanto, sähköposti 25.5.2018

Korhonen, K. 2016. Suomen Taiteilijaseura: Taide ei ole mikään laastari, sitä ei saa eikä pidä välineellistää. Helsingin Sanomat. Julkaistu: 5.4.2016. Viitattu 2.9.2018. <https://www.hs.fi/kulttuuri/art-2000002894579.html>.

Ksshp 2018. Keski-Suomen sairaanhoitopiiri. Keski-Suomen kansallispuistot inspiroivat Sairaala Novan sisustusta. Viitattu 2.9.2018. [http://www.ksshp.fi/fi-FI/KeskiSuomen_kansallispuistot_inspiroivat\(54072](http://www.ksshp.fi/fi-FI/KeskiSuomen_kansallispuistot_inspiroivat(54072).

Kylmänen, E. 2018. Seminaaripuheenvuoro. Taide kuuluu sairaalaan -seminaari. Viitattu 2.9.2018. https://prospectumlive.com/event/taike_12042018

Lehikoinen, K.; Pässilä, A.; Martin, M. & Pulkki, M. 2016. (toim.) Taiteilija kehittäjänä: taiteelliset interventiot työssä. Helsinki: Taideyliopiston Teatterikorkeakoulu. Viitattu 2.9.2018 <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/160178>.

Lehtonen, J. & Wesenius, H. 2010. Samassa valossa: Näyttelijäntyö hoitolaitoskiertueella. Helsinki: Avain.

Leppänen, R. 2018. Seminaaripuheenvuoro. Taide kuuluu sairaalaan -seminaari. Viitattu 2.9.2018. https://prospectumlive.com/event/taike_12042018.

Lilja-Viherlampi, L-M. 2018. Katsaus kulttuurihyvinvointialan koulutukseen. Viitattu 2.9.2018. <https://taikusydan.turkuamk.fi/yleinen/katsaus-kulttuurihyvinvointialan-koulutukseen/>

Mannisenmäki, H. 2008. Ruusupuu Pohjois-Karjalan keskussairaalaan. Opinnäytetyö, Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu.

Nivala, E. & Ryyänen, S. 2013. Kohti sosiaalipedagogista osallisuuden ideaalia. Teoksessa Sosiaalipedagoginen aikakauskirja, vuosikirja 2013. Viitattu 2.9.2018. <http://www2.uef.fi/documents/1381035/2330652/NivalaRyyanen2013.pdf>.

OKM 2018. Prosenttiperiaatteen laajentaminen. Viitattu 2.9.2018. <https://minedu.fi/prosenttitaide>.

Sederholm, H. 2001. Taide on vahva lääke. Teoksessa Ukkola, I. (toim.) 2001. Parantava taide: Taideoppikirja lähi- ja perushoitajille. Helsinki: Toimihenkilöjärjestöjen sivistysliitto TJS.

Simpanen, M-R. 2007. Terveyttä taiteesta. Hämeenlinna: Kariston kirjapaino Oy.

Taide ja hyvinvointi: katsauksia kansainväliseen tutkimukseen. 2017. Lehikoinen, K. & Vanhanen, E. (toim.) Taideyliopisto, Kokos-julkaisusarja 1/2017. Viitattu 2.9.2018. <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/227963>.

Taike 2017. Prosenttiperiaate. Viitattu 2.9.2018. <http://www.taike.fi/fi/web/varsinais-suomi/prosenttiperiaatteen-edistaminen>.

Terho, H. 2018. Seminaaripuheenvuoro. Taide kuuluu sairaalaan -seminaari. Viitattu 2.9.2018. https://prospectumlive.com/event/taike_12042018.

Ulrich, R.S. 1991. Effects of interior design on wellness: theory and recent scientific research. Journal of Health Care Interior Design 3, 97-109.

Vilka, H. 2006. Tutki ja havainnoi. Helsinki: Tammi.

Tietosuoja- ja turvasitoumus vaitiolovelvollisuus

TIETOSUOJA- JA TURVASITOUMUS VAITIOLOVELVOLLISUUS

Minä Heli Mannisenmäki lupaan pitää salassa ^{Attendo} Mikeva Oy:n palvelukotien tehtävienhoidon yhteydessä tietooni tulleet seikat, jotka lain tai erityisen määräyksen mukaan nimenomaan tai asian laadun vuoksi on pidettävä salassa tai käsiteltävä tietosuoja- ja tietoturvaohjeistuksen mukaan.

Noudatan myös yrityksen tietoturva ja tietosuojaohjeistusta, joka koskee tietojen käsittelyä suullisesti, kirjallisesti ja sähköisesti.

Vaitiolovelvollisuuteni koskee asukkaiden, heidän omaistensa, sijoittajakunnan, henkilökunnan ja yrityksen asioita.

Lupaan noudattaa edellä antamaani lupaus myös sen jälkeen, kun olen päättänyt tehtävieni hoidon ^{Attendon} Mikevan palvelukodeissa.

Paikka: Aarokoski

Aika: 19 kuun 2. päivänä, 2018

Heli Mannisenmäki
Työntekijän nimi
työtehtävä

Palautelomake

Hei, jos haluat, annathan vielä palautetta seinämaalauksesta. Jos et osaa sanoa, voit jättää vastaamatta.

1. Kuinka arvioisit seinän toimivuutta/käytännöllisyyttä, verrattuna aikaisempaan, asteikolla 1-10. (1 = erittäin epäkäytännöllinen ja 10 = erittäin käytännöllinen)

perustelu:

2. Kuinka arvioisit seinän vaikutusta viihtyvyyteen, asteikolla 1-10. (1 = erittäin huono vaikutus ja 10 = erittäin hyvä vaikutus)

perustelu:

3. Kuinka arvioisit vierailuni (keskiarvoisesti) asukkaiden näkökulmasta, asteikolla 1-10. (1 = erittäin huono vaikutus ja 10 = erittäin hyvä vaikutus)

perustelu:

4. Kuinka arvioisit seinän käyttöä omalta kantiltasi, asteikolla 1-10. (1 = en halua käyttää seinää ollenkaan, enkä ole kiinnostunut ideoimaan siihen tai sen avulla mitään uutta, 10 = haluan käyttää mielelläni seinää ja ideoida itsekin siihen tai sen avulla jotain uutta)

perustelu:

Muuta palautetta:

Kiitos! Heli